

krščanskih svojih sosedov ravno takrat, ko so potrebovali največ pomoči od krščanskega sveta v grozni borbi proti Turkom.

Tisk je jako ličen in slike so krasno izvedene. Vseh ilustracij je 41, od teh pet fotografiranih listin in 4 pečati. Na kraju je dodano natančno rodoslovje krških knezov Frankapanov od l. 1118—1671. **Iv. Steklasa.**

Češka književnost.

Trest. Román. Napsal Václav Hladík. Nákladem I. Otty v Praze. 1901. Cena 2.40 K. — Kratka vsebina najnovejše knjige V. Hladíka, ki se trudi, da bi vse, kar je v francoski književnosti lepega in slabega, presadil na češka tla, je ta-le: Neki češki „gentleman“ Viljem zapelje ljubico svojega prijatelja, nadarjenega slikarja Miloša Buriana, in s tem njega duševno uniči. Slikar pozneje zaradi dušnega nemira zbolí in umre. Ker se zapeljano dekle izneveri tudi Viljemu, smatra Viljem ta dogodek kot „kazen“ (trest.) Knjiga, katere snov je vzeta iz življenja umetnikov, je moderno pisana in je bojda med češkimi književniki zbudila veliko zanimanja. Za katoliškega čitatelja pa ni. Na čelu knjige je „motto“: „Prožít, výžít, dožít — všechno a sebe vyslovit!“ Po tem geslu se tudi ravna o sebe, ki nastopajo v romanu. Zlasti ne bode katoliškemu čitatelju ugajala junakinja romana Karla, o kateri pravi pisatelj: „Je cocotton — to je ženou v pravém slova smyslu.“ —

Z tajů života. Napsal I. M. Kadlčák. Knihovna našeho lidu. Ročník V. č. 4. V Brně 1901. Cena 1 K. — Lepa knjiga! Pisatelj je v nji mojstrsko naslikal prednosti in radosti duhovniškega življenja, toda obenem z vso resnobo omenil tudi žalostnih izkušenj v njem: razočaranja, nehvaležnosti, trpljenja ter zatajevanja, katero je delež vsakoga, kdor je nastopil težavno službo služabnika božjega. Glavni junak povesti, duhovnik Frančišek Prokop, deluje z uspehom najprej med Nemci, potem med Čehi, a povsod žanje za svoje uspešno in koristno delovanje samo nehvaležnost. Nemci ga sovražijo, ker je Čeh, in Čehi se ga ogibajo, ker je „klerikalec“, premalo naroden, dasi je njegovo delovanje v korist ljudstva v vsakem pogledu vzorno. To-le knjigo bi priporočali kot berilo vsem, ki tako radi obrekujejo duhovnike. Povest g. Kadlčáka je nekaka obramba duhovniškega delovanja v javnem življenju in sicer obramba zelo zanimiva, ker je prišla iz peresa laika — učitelja. Povest je izšla v „Knihovni našeho lidu“, katero izdajajo

rajhradski benediktinci na Moravskem, in bilo bi želeli, da se izvrstni spisi te knjižnice bolj razširijo med češkim ljudstvom nego so se dozda. — **Fr. Štingl.**

Iz drugih književnosti.

Zur Entstehungsgeschichte der kirchenslavischen Sprache. Von Vatroslav Jagić. Wien. (Denkschriften der k.k. Akad. der Wiss. in Wien. Philos.-histor. Cl. Bd. XLVIII.) L. 1900. je izdala pod gorenjim naslovom dunajska „Akademija znanosti“ znamenito razpravo prof. Jagića, ki je zbudila občo pozornost med izobraženim slovanskim svetom, kajti ni je bilo dotlej knjige, ki bi popisovala zgodovino cerkveno-slovanskega jezika in vsa semkaj spadajoča vprašanja tako celotno in obširno. (Mimogredé bodi omenjeno, da se bavijo s knjigo med mnogimi drugimi znanstvenimi listi zlasti lanska „Izvestija Imperatorske akademije nauk“, ki prinašajo o njej obširno poročilo iz peresa Lavrova). — Vse delo je razdeljeno v dva dela. Prvi govori o svečeniškem delovanju slov. apostolov in o vprašanjih, ki so ž njim v ozki zvezi, drugi del pa razpravlja v treh poglavjih o njih literarnem delovanju, o dvojni slovanski pisavi in o cerkveno-slovanskem jeziku.

V obče sledi Jagić tekstu panonskih legend, ki sta v njegovih očeh najzanesljivejši vir za zgodovino slov. blagovestnikov. Dokler nista bili znanstveno predelani in urejeni, se je splošno mislilo, da sta sv. brata začela delovati v Bolgariji. Tako n. pr. je mislil Šafařík v „Slov. starožitnostih“, da sta začela sv. Ciril in Metod svoje apostolsko delovanje v Bolgariji, kjer sta krstila tudi kneza Borisa. — V to zmoto ga je dovedel znani življenjepisec in menih Metodij, katerega je identificiral Šafařík s sv. Metodom. Nasprotno mnenje pa zastopa Jagić, ki se obrača na Moravsko in išče ondi začetka svečeniškemu delovanju slovanskih apostolov.

Sključuje se na besede, ki jih polaga živopis sv. Metoda v usta bizantskemu carju: „Vidva sta Solunca, a vsi Solunci govoré dobro slovanski“, sklepa Jagić, da sta znala sv. brata že v Carigradu slovanski jezik. Vsi starejši izvirniki jasno pričajo, da sta izdelala sv. Ciril in Metod že v Carigradu slov. pismenke, in Jagiću se zdi ta misel zelo verjetna.

Nato prehaja pisatelj k vprašanju: Čemu sta se napotila sv. brata z Moravskega v Rim? Soglasno z „Življenjepisom sv. Cirila“ navaja Jagić kot glavni razlog njiju potovanja v Rim to, da sv. Ciril in Metod kot navadna duhov-

nika nista mogla posvetiti ne enega svojih učencev v duhovnika, ki bi jima pomagal pri težavnem delu; in ravno iz tega dejstva se dá sklepati, da v tem času ni bilo govora o kaki organizaciji slovanske cerkve. — Na vprašanje, je-li delovanje slov. blagovestnikov omenjeno v kakem oficialnem dokumentu rimske kurije, se sklicuje Jagić na poslanici papeža Hadriana in Ivana VIII., kateri smatra za popolnoma verodostojni.

Soglasno z izvirniki, ki nazivajo Metoda „učitelja in svečenika“, meni Jagić, da se je vrnil le-ta iz Rima kot navaden svečenik. — Ob vprašanju, kako razširjeno je bilo tačas — okoli l. 881. — slov. bogoslužje, navaja Jagić vsa mesta, tičoča se izpreobrnjenja češkega kneza Bořivoja. Po njegovem mnenju se je razširila slovenska liturgija oni čas po Češkem, H vaškem in po Bolgariji. Sicer pa priznava Jagić sam, da se slov. bogoslužje na Češkem in Moravskem ni ukoreninilo kdove kako globoko, in da je kmalu po Metodovi smrti l. 885. izginilo popolnoma; le v sazavskem samostanu se je ohranilo do konca XI. stoletja.

Nato razmotriva Jagić literarno delovanje slov. apostolov. Po njegovem mnenju je izdelal sv. Ciril sledeče prevode: „Nedeljske evangelije“, „Epistole“, „Psalme“, „Pesmi“, „Molitve“ in pa „Obrednik“. — O Metodu pripoveduje panonska legenda, da si je privzel dva svečenika „brzopisca“ in izdelal v šestih mesecih popolen prevod sv. pisma. K temu pripominja Jagić sledeče: Prvič je nemogoče, da bi en sam, oziroma trije ljudje preveli v šestih mesecih celo sv. pismo; drugič je pa treba, čeprav raztegnemo dōbo šestih mesecev na več let, upoštevati dejstvo, da koncem XV. stoletja, ko so sestavljali v Novgorodu popolno sv. pismo, ni bilo moči spraviti na dan polne biblije iz vseh ruskih samostanov. — Ker je jezik „Paremejnika“ (knjige pregovorov) zelo različen od jezika Mozesovih in preroških knjig — vse te knjige pa izvirajo iz časa slovanskih blagovestnikov, — sklepa Jagić opravičeno, da je spisal eno Ciril, drugo pa Metod. Naposled omenja Jagić, da so prevodi sv. bratov izdelani po Janeza Sholastika spisu „Ἡ τὰ ἐν τῶν κληρικών“, ne pa po Fotijevem „Σύνταγμα“.

Zatem razpravlja prof. Jagić o slovanski pisavi. V obče smatra to vprašanje že za definitivno rešeno glagolici na korist. Nato podaje obširno zgodovino tega važnega problema in med drugim omenja tudi to, da sta bila v desetem stoletju že znana na slov. jugu oba alfabeta. — Zanimivo je, kako sodi profesor Jagić o „Praških odlomkih“, o tem velevažnem glagolskem spomeniku, ki je napisan v cerkveno-slovanskem jeziku s sledovi češko-slovaškega dialekt. Njegova vsebina predstavlja odlomek iz bogoslužne knjige grškega obreda. Tu pa nastane vprašanje: Odkod in odkdaj izvirajo ti „Odlomki“? Nerazumljivo je, pravi Jagić, da bi prišli iz Rusije čez Poljsko na češko zemljo; še neverjetnejše pa je, da bi bili prinešeni z juga na sever. Najverjetnejše se mu zdi, da so ti „Odlomki“, ostanek glagolitizma iz onih časov, ko je ta še bil v veljavi na Moravskem, t. j. iz časov delovanja svetih bratov in njunih učencev.

Najzanimivejše pa je, kar Jagić omenja o domovini starega cerkvenoslovanskega jezika, v katerem sta slovanska apostola pisala Slovanom cerkvene knjige. Kdo izmed omikancev ne pozna Miklošičeve panonske hipoteze? Sklicujē se na našega Oblaka pravi Jagić: Panonija ni domovina cerkveno-slovanskega jezika, kajti slovanska literatura se je začela na Moravskem, ondi pa je bil cerkveni jezik tudi tuj, kar kažejo sporadični moravizmi s *c* in *z* namesto *št* in *žd*. Cerkenoslovanskega jezika Panonci niso govorili. To dokazujejo slovenske izposojenke Madjarov s *č* in *ā*. Nasprotno pa trdi Jagić, da je bil cerkveni jezik macedonsko narečje, ki se v marsičem razlikuje od prave bolgarščine. V tem narečju je *o* zastopnik staroslovenskega nosnika *a*; *o* in *e* ter *ъ* in *ѣ* se ne ločujejo, da, ponekod se je ohranil celó rinezem. Res je sicer, da to narečje ne pozna *l* epenth., toda to nikakor ne nasprotuje macedonski teoriji. Oblak je namreč dokazal, da mlajši spomeniki cerkveno-slovanskega jezika nimajo *l* epenth., dočim se v starejših nahaja redno. —

S to knjigo je pridobila slovanska literatura važno delo, Jagić pa si je utrdil veljavo med sodobnimi slavisti.

M. J.

